

Ortaöğretim 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Tarihsel Materyallere İlişkin Soru Sorma Becerilerinin Belirlenmesi

Secondary School 9th and 10th Grade Students' Determination of Questioning Skills in Historical Materials

Yasemin ER TUNA*

Fatma GÜLTEKİN**

Özet: Günümüzde tarih öğretiminde pek çok yenilikçi yöntem ortaya konulmasına karşın, soru cevap yöntemi yaygın ve işlevsel olarak tarih öğretmenleri tarafından halen kullanılmaktadır. Tarihsel bilgiye ulaşmak için doğru ve nitelikli soru sormak oldukça önemlidir. Öğrencilerin tarihi verilere/ kanıtlara ilişkin soru sormalarına izin verilmelidir.

Araştırmada ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin tarihsel materyal/kanıtlara ilişkin soru sorma becerileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için öğrencilere altı materyal verilmiş ve bu materyallere ilişkin soru sormaları istenmiştir. Öğrenci soruları, Bloom'un Bilişsel Taksonomisi ve Nichol'un Soru Türleri doğrultusunda sınıflandırılmaya tabi tutulmuştur. Sonuç olarak hem Bloom'un Bilişsel Taksonomisi'ne hem de Nichol'un soru türlerine göre öğrenci soruları genelde alt bilişsel basamaklara yönelik olmuştur. Ağırlıklı olarak kavrama basamağına yönelik sorular sorulmuştur. Bloom'un taksonomisine göre sınıf düzeyinde üst sınıflar lehine bir farklılaşma tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih Öğretimi, Tarihsel Kaynak, Soru Sorma Becerisi, Bloom Taksonomisi, Nichol'un Soru Türleri.

Abstract: Today, despite the teaching of history has been brought up many innovative methods question- answer method is still widely used by teachers. It is very important to asking right and quality questions for gaining historical knowledge. The students must be allowed to ask questions related to the historical data/ evidences.

In this research, secondary school 9th and 10th grade students' skills in asking questions about the historical materials are tried to be determined. In this context six historical materials were given to students, and then Students were requested to ask

* Öğrt. Görv., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, E-posta: yasemin.er@gop.edu.tr

** Okt., Aksaray Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm Başkanlığı

questions related to these materials. Student questions were classified according to Bloom's Cognitive Taxonomy and Nichol's Question Types. As a result, according to Bloom's Cognitive Taxonomy and Nichol's Question Types for student questions were generally lower cognitive levels. Students' questions have been found out to be mostly in cognitive, comprehension level. Differentiation based on Bloom's Taxonomy has been found in favor of the upper classes at the class level.

Keywords: History Teaching, Historical Source, Questioning Skills, Bloom's Taxonomy, Nichol's Question Types.

Giriş

Bilgiyi üreten ve kullanan nesiller yetiştirmek eğitimin temel amaçlarındandır. Bu amaca uygun olarak tarih programlarında öğrencilerin, araştırmasını, düşünmesini, yeni ürün ve farklı bakış açılarının geliştirilmesini sağlamak için ders programlarında değişikliğe gidilmiştir. Nitekim 2007'de oluşturulan yeni tarih programının temel anlayışı öğrencileri düşünmeye, araştırmaya, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya teşvik edici bir tarih öğretimi olmuştur (MEB, 2007:9).

Tarih dersi ile kazandırılması gereken beceriler arasında öğrencinin tarihçi gibi çalışıp düşünmesini sağlamak yer almış, bu bağlamda "Tarihsel Düşünme Becerilerinin" kazandırılması amaçlanmıştır. Ortaöğretim tarih programında "Kronolojik düşünme, tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel sorun analizi ve karar verme, tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma" becerileri tarihsel düşünme becerileri olarak belirtilmiştir (MEB, 2007). Öğrencilerin tarihi kanıtları incelemesi, eleştirmesi ve araştırması ile tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılması temel alınmıştır.

Her hangi bir tarihi kaynağın (yazılı ve görsel), öğrenciler tarafından incelenmesi ve araştırılması sürecinde, öğrencilerin kaynağa yönelik pek çok soru sorması beklenmektedir. Ancak soru sorarak bilinmeyenlere ve merak edilenlere ulaşılabilir. Öğretmenlerin sordukları soruların üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasına yönelik olarak hazırlanması gerekmektedir.

Günümüzde tarih öğretiminde pek çok yenilikçi yöntem ortaya konulmasına karşın tüm bu yöntemlerin ve bu yöntemlere ilişkin etkinliklerin, tarih öğretiminin içinde en belirgin yeri soru sorma/soru-cevap yöntemi almaktadır. Tarih öğretiminde soru sorma, en sık kullanılan ve en eski yöntemlerden biri durumundadır ve geçerli bilgiye ulaşmak için doğru ve nitelikli sorular sormak büyük önem taşımaktadır. Özellikle sorgulamacı yaklaşımda "soru sorma becerisi" hem öğretmen hem de

öğrenci açısından anahtar konumdadır (Şimşek, 2008). Soru sorma tarihsel akıl yürütmenin önemli bileşenlerinden, düşünme, akıl yürütme sürecini başlatan bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Drie ve Boxtel, 2008). Özellikle tarihsel bir olayın anlaşılması için kanıtların incelenmesine bağlı olarak görülmektedir ve soru sorma kanıtın incelenmesini mümkün kılmakta, tarihte bilgiye ulaşmayı sağlamada büyük önem taşımaktadır (Nichol, 1991).

Öğretmen sorularının düzeyleri ve türlerine ilişkin Bloom tarafından oluşturulmuş olan taksonomi sıklıkla kullanılmaktadır. Nichol (1991:72) bir başka sınıflandırma oluşturmuş ve öğretmen sorularına dayalı olarak on iki adet soru tipi belirlemiştir. Bu soru tipleri şunlardır;

- 1- **Veri Anımsama Sorusu:** Öğrencilerin hatırlamasını gerektirir. Örn: Hastings savaşı ne zamandı?”
- 2- **Adlandırma Sorusu:** Öğrenciden, tarihsel olayla nasıl bağlantı kurduğunu göstermeksizin bir şeyin adını söylemesi. Örn: “Resimdeki adamların giyindiği şey nedir?”
- 3- **Gözlem Sorusu:** Öğrencilerden, olayla ilgili bilgileriyle bağlantı kurmaksızın, bir şeyi tanımlamaları istenir. Örn: “Resimde ne olduğunu açıkla”
- 4- **Mantık Sorusu:** Öğrencilerden bir şeyi açıklamaları istenir. Örn: “Resim Norman ve Saksonlar’ın nasıl savaştığı hakkında bize ne anlatıyor?”
- 5- **Kuramsal Soru:** Öğrenciden olayın nasıl gelişmiş olabileceğini düşünmesi istenir. Örn: “Daha sonra ne olduğunu düşünüyorsun?”
- 6- **Duyuşsal Soru:** Öğrencinin kanıtla bizzat ilgilenmesi istenir. Örn: “ Eğer Horold’un arkasında duran asker sen olsaydın, ok onun gözüne saplandığında ne hisseder ve ne yapardın?”
- 7- **Hipotez Oluşturma Sorusu:** Öğrencinin olası sebepler ve sonuçlar hakkında kuramsal olarak düşünmesini sağlamak için sorulur. Örn: “Harold’u orada ve o aman savaşmaya iten faktör neydi?”
- 8- **Problem Çözme Sorusu:** Öğrencinin kanıtı değerlendirmesi için sorulur. Örn: “Resim Harold’un gözünden vurulduğuna dair ne gibi kanıt içeriyor?”

9- Kanıtı Sorgulama Sorusu: Olayın gerçekliğini görmek için sorulan sorulardır. Örn: Duvar örtüsünü dokuyanlar resimlerini neye dayandırmış olabilirler?" "Duvar örtüsü savaş hakkında ne derece güvenilir bir kanıttır?"

10-Sentez Sorusu: Soru sürecini bir araya toplayan ve problemin çözümüne imkân veren sorulardır. Örn: "Ya rahip Odo'nun ya da Harold'un alemdarının bakış açısıyla Hasting Savaşının bir hikâyesini yazın."

11-Kapalı Soru: Çoğunlukla tek bir yanıtla sınırlandırılmayan ve "öğretmenin düşüncesini yakalamaya" yönelik sorulardır. Örn: "Hastings'de Harold'a ne oldu?"

12-Kontrol Sorusu: Öğretmenin öğrencilerin davranışlarını düzenlemeye yönelik sorularıdır. Araştırmada bu soru çeşidi öğrencilerin onaylamaya yönelik yazdıkları sorular olarak değerlendirilmiştir. "değil mi" sözcüğü ile bitirilen sorular bu kategoride değerlendirilmiştir.

Nichol'un oluşturduğu soru türleri incelendiğinde, basitten zora doğru giden bir hiyerarşinin olduğu anlaşılmaktadır. Alt düzey düşünme becerilerinden; sorgulayıcı, eleştirel ve fikir üretici bir yapıya ulaştırılmıştır. Bu sıralama Bloom'un Taksonomisine uygunluk göstermektedir. Tarih öğretmenleri Nichol'ün geliştirmiş olduğu bu soru türlerinden haberdar olmalı ve bu basamaklara göre soru sorularını hazırlamaları, hem tarih öğretim sürecinin hem de değerlendirmenin sağlıklı ve kalitesini artırması bakımından gerekli olacaktır. Sadece öğretmenlerin değil aynı zamanda öğrencilerin de konuya ya da tarihsel kaynağa ilişkin soru sormaları teşvik edilmelidir. Bu bakımdan öğrencilerin sorgulamaları ve bu sorgulamayı yaparken ne tür sorular sorduklarının öğretmenler tarafından bilinmesinde fayda vardır.

Soru sorma öğrencinin bilgiyi anlamlandırmasında faydalı olan bir öğrenme stratejisi olarak değerlendirilmektedir (Açıkgöz, 2004). Konunun öğrenciler tarafından iyi anlaşıldığının göstergelerinden bir tanesi, öğrencilerin sorgulayıcı ve eleştirel bir bakış açısı geliştirerek konuya ilişkin sorular sormasıdır. Öğrencilerin sordukları sorular bu bakımdan öğretmenler için kıymet taşımaktadır. Öğrenci sorusu, öğrencilerin, öğrenme sürecine etkin katıldıklarının da önemli bir işareti olarak kabul edilmektedir (Senemoğlu, 1997). Öğretme ve öğrenme sürecinde ve bu sürecin sonunda hedeflenen amaçların ne kadarına ulaşıldığının kontrol edilebilmesi yani ölçme ve değerlendirmenin yapılabilmesi için sorulara ve soruların hangi nitelikte, hangi beceriyi ölçtüğünün bilinmesi gerekmektedir. Bu nedendir ki Bloom

öğrenmelerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda olduğunu ortaya koymuş ve bu alanları öğrenme düzeylerini ele alarak alt başlıklara ayırmıştır. Böylece soruların daha ayrıntılı olarak sınıflandırılmasına olanak sağlamıştır (Çepni ve diğ., 2007).

Bloom'un Bilişsel Taksonomisi 1956 yılında geliştirilmiştir, öğrenme davranışlarını ifade eden bir terim olma özelliği taşımaktadır (Şenses, 2008). Bloom'un Bilişsel Taksonomisi Bilgi, Kavrama, Uygulama, Analiz, Sentez ve Değerlendirme olmak üzere altı basamaktan oluşmaktadır (Büyükalın, 2004). Özellikle kavrama ve analiz basamakları ikisi de anlamayı temele aldığı için karışmaktadır. Bloom'un bilişsel bir basamaklandırma sunması öğrenme davranışlarının yanı sıra özellikle öğretmen sorularının taksonomiye göre değerlendirilmesini de beraberinde getirmiştir. Nitekim çeşitli dersler kapsamında öğretmen sorularının taksonomiye göre değerlendirmesini yapan araştırmaların yanı sıra, ders kitaplarındaki hazırlık ve değerlendirme sorularının taksonomiye göre değerlendirmesini yapan araştırmalar da yapılmıştır. Çeşitli derslere ait branş öğretmenlerinin ve ders kitaplarının sordukları soruların niteliğine dair pek çok araştırma yapılmıştır. Ders kitaplardaki sorulara yönelik araştırmalar olarak Durukan, (2009), Şenses (2008), Şimşek (2008), Koç (2007) ve Celilova (2006) tarafından yapılan araştırmalar dikkate değerdir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin ders içinde ve yazılı sınavlarda sordukları soruların tür ve düzeylerinin belirlenmesine yönelik olarak da Kılıç (2010), Çolak ve Demircioğlu (2010), Ayvaci ve Türkdoğan (2010), Aydemir ve Çiftçi (2008), Baysen (2006), Koray, Cansüngü ve Yaman (2002) tarafından yapılmış araştırmalar söz konusudur.

Çolak ve Demircioğlu (2010) tarih öğretmenlerinin yazılı sınavlardaki sorularını ele almışlar ve Taksonomiye göre sınıflandırmışlardır. Bu sınıflandırma neticesinde en çok kavrama ve bilgi basamaklarına yönelik soruların sıkça sorulduğu, diğer üst basamaklara ait soruların ya hiç sorulmadığı ya da çok yetersiz miktarda sorulduğu sonucuna ulaşmışlardır. Şimşek de (2008) sorgulayıcı tarih anlayışı çerçevesinde 9. ve 10. sınıfların tarih ders kitaplarında yer alan soruları Bloom Taksonomisine göre incelemiş ve kitapta yer alan soruların seviyelerini belirlemiştir. Bu araştırmanın sonucu diğer araştırmaların sonucu ile benzer nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Bundan başka Öztürk'ün (2005) yapmış olduğu araştırma ile tarih öğretmenlerinin, tarih derslerinde öğrencilerin düşük bilişsel seviyelerde değerlendirildiklerini ortaya koymuştur. Safran (2002) tarih öğretmenlerinin hazırladıkları soruların; en çok bilgi, kavrama, analiz ve değerlendirme basamağında olduğu; uygulama ve sentez

düzeyinde hiç soru olmadığı belirtilmiştir. Bahsedilen bütün araştırmaların elde ettikleri sonuçlar birbirleri ile örtüşür vaziyettir. Hem öğretmen hem de ders kitabı üzerinde yapılan araştırmalar, öğrenciye yönelik soruların kavrama ve bilgi basamağını temsil eden nitelikte olduğunu gözler önüne sermiştir. Böylelikle mevcut soruların genellikle alt düzey bilişsel yeterliliklere yönelik olduğunu, özellikle de yeni tarih dersi öğretim programında yer alan amaçlar ile tarih eğitiminin uygulama alanında farklılıklar olduğu görülmektedir. Ders kitaplarında yer alan sorular ve öğretmen sorularına ilişkin araştırmalara rağmen öğrencilerin soru sorma düzey ve çeşitlerini belirlemeye, tarihsel kanıt ve kaynaklara dair soru sorma becerilerini ortaya koyan her hangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırma ile öğrencilerin tarih dersinde tarihsel kaynaklara ilişkin soru sorma becerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma türlerinden olan tarama modelindedir. Tarama yöntemi ile bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlamakta; genellikle ne, neler, niçin? sorularına yanıt aranmaktadır (Büyüköztürk vd. 2010). Araştırma ile ortaöğretim 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin tarihsel kaynaklara ilişkin soru sorma becerileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin tarihi materyallere ilişkin hangi düzeyde sordukları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2009-2010 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Tokat merkeze bağlı Pilevne Lisesi'nde öğrenim gören 9. ve 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya toplam 40 öğrenci katılmıştır. Her sınıf 12 kız ve 8 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Böylelikle toplamda 24 kız 16 erkek öğrenci araştırmaya katılmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarihte yenilenen tarih programının 9. ve 10. Sınıf düzeyinde olmasından ötürü bu sınıflar araştırma için tercih edilmişlerdir.

Veri Toplama Aracı

Tarih ders kitapları ve programı öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik uygulamalara yer verir biçime yeniden düzenlenmiştir. Bu

değişime ve düzenlenmeye paralel olarak öğrencilerin kanıt sorgulama becerilerinin belirlenmesi ve iki sınıf düzeyi arasındaki soru sorma becerilerinin tespit edilebilmesi için araştırmacılar tarafından bir form hazırlanmıştır. Bu form yazılı ve görsel unsurları barındırır biçimde oluşturulmuştur. Form üzerinde yer alan görsel açıklamalar İngilizcedir. Ancak araştırmanın uygulama safhasında öğrencilere İngilizce verilen açıklamaların Türkçe karşılıkları araştırmacılar tarafından sözel olarak aktarılmıştır. Öğrencilere verilen görsellerin dikkat çekici ve farklı olması amaçlandığı için, Türkçeleştirilmiş kaynaklar bulunamadığından, orijinal dilinde verilmek zorunda kalmıştır.

Araştırma için üç adet 9. Sınıf ve üç adet de 10. Sınıf tarih konularından seçilmiş olan; iki adet metin, iki adet resim ve iki adet haritadan oluşan toplam 6 farklı form hazırlanmıştır. Bu formların oluşturulması ve geçerlik sürecinde, bir tarih öğretmeni ve iki tarih eğitimcisinin görüşlerinden faydalanılmıştır. Öğrencilerin, yazılı ve görsel kaynaklara ilişkin ne düzeyde soru üretebileceklerinin belirlenmesi için, birinci elden yazılı kanıtların yanı sıra, görsel kaynaklar ve haritalar kullanılarak veri toplama aracı oluşturulmuştur. Öğrencilerden her bir sayfada yer alan kaynağa ilişkin üç soru sormaları istenmiştir. Bu bağlamda 40 öğrencinin toplam 720 sorusu araştırma dâhilinde değerlendirilmiştir. Çalışma grubuna ait öğrenci sayıları ve soru sayıları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Araştırma Kapsamında Değerlendirilen Öğrenci ve Soru Sayıları

Sınıf Düzeyi	Öğrenci Sayısı		Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Soru Sayısı
	Kız	Erkek		
9. Sınıf	12	8	20	360
10. Sınıf	12	8	20	360
Toplam	24	16	40	720

Verilerin Analizi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği ile veriler analiz edilmiştir. İçerik analizi, elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verilere ulaşılmasını sağlayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir. Metin

veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Altı sayfadan oluşan formda her bir kaynak için öğrencilerden üçer soru sormaları istenmiştir. Diğer bir ifadeyle her bir öğrenciden hazırlanan form aracılığı ile toplamda 18 soru istenmiştir. Sorular içerik analizi ile Bloom'un Bilişsel Taksonomisi ve Nichol'un Soru Türleri'ne göre sınıflandırılmıştır. Gerek soru düzeyi gerekse soru türleri bakımından belirlenebilen sorular sınıflandırılmıştır. Bazı sorularda öğrencilerin ne ifade etmek istediği anlaşılamamış ve bu sorular **Belirsiz** kategorisi içinde gösterilmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin yazmadıkları boş bıraktıkları sorularda olmuştur. Bunlar da **Boş** kategorisi içinde gösterilmiştir. Öğrencilerin sordukları sorular Bloom'un Bilişsel Taksonomisine ve Nichol'un oluşturmuş olduğu tarihsel soru türlerine göre ayrı ayrı ele alınarak sınıflandırılmıştır. Öğrencilerden elde edilen veriler ilk olarak Bloom Taksonomisine göre; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarına göre ayrıştırılarak genel bir görünüm elde edilmiştir. Daha sonra sınıf seviyesine ve cinsiyete göre gruplandırılmıştır. Aynı aşamalar Nichol'un soru türlerine uygulanarak bütün sınıflar için genel bir tablo çizildikten sonra sınıf ve cinsiyete göre ayrıştırılmışlardır. Öğrencilerin hangi basamaklara ait soru ürettikleri ve üretilen soruların sayıları tespit edilerek tablolaştırılmıştır. Öğrencilerin sordukları sorular Bloom Taksonomisi'ne ve Nichol'un soru türlerine göre gruplandırıldıktan sonra, iki tarih eğitimcisi ve iki program geliştirme uzmanının görüşleri çerçevesinde gerekli düzeltmeler ve değişiklikler yapılarak verilerin analizinin güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır.

Ayrıca öğrencilerin ürettikleri sorular Bloom Taksonomisi ve Nichol'un sınıflandırılmasına göre gruplandırıldıktan sonra iki sınıf seviyesinde üretilen öğrenci soruları, düzey, tür ve sayı bakımından karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin sordukları soruların düzeyi ve türleri belirlenerek, soru sorma becerilerine ilişkin değerlendirmede bulunulmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Araştırmada araştırmacılar tarafından öğrencilere altı tarihsel kaynak verilmiştir. Bu kaynaklardan üçü 9. Sınıf tarih dersi konularından, üçü ise 10. Sınıf tarih konularındandır. Bunun yanı sıra her sınıf için birer tane metin, resim ve harita

olarak formlar hazırlanmıştır. Aşağıda gerek Bloom'un Bilişsel Taksonomisi ve Nichol'un Soru Türleri'ne göre öğrencilere verilen formlarda yer alan tarihsel materyal/kanıtlara dayalı olarak, cinsiyete, soru düzeyine ve türüne göre incelenen bulgulara yer verilmiştir.

İlk üç kaynak 9. Sınıf diğer üçü ise 10. Sınıflara ait konulardan seçilmiştir. Öğrencilere verilen kaynaklar sırası ile şu şekildedir: Sümer Kanunları, Kurgan, Harita, Asafname, Harita, Para/madalyon (Elçi)

Tablo 2

Bloom'un Bilişsel Taksonomisi'ne Göre Kanıt I: Sümer Kanunları'na İlişkin Bulgular

		Kanıt I: Sümer Kanunları								Genel Toplam
		9. Sınıf				10. Sınıf				
		1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	
Bilgi	Kız	1	2	1	4	-	-	3	3	7
	Erkek	2	3	5	10	-	1	3	4	14
	Toplam	3	5	6	14	-	1	6	7	21
Kavrama	Kız	3	4	3	10	4	6	3	13	23
	Erkek	4	3	1	8	2	3	1	6	14
	Toplam	7	7	4	18	6	9	4	19	37
Uygulama	Kız	2	1	2	5	3	3	2	8	13
	Erkek	1	1	1	3	3	3	1	7	10
	Toplam	3	2	3	8	6	6	3	15	23
Analiz	Kız	4	4	3	11	4	1	2	7	18
	Erkek	-	1	1	2	-	1	1	2	4
	Toplam	4	5	4	13	4	2	3	9	22
Sentez	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	1	-	-	1	1	-	-	1	2
	Toplam	1	-	-	1	1	-	-	1	2
Değerlendirme	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	Kız	2	-	2	4	1	2	-	3	7
	Erkek	-	-	-	-	2	-	2	4	4
	Toplam	2	-	2	4	3	2	2	7	11
Boş	Kız	-	1	1	2	-	-	2	2	4
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	1	1	2	-	-	2	2	4
Toplam	20	20	20	60	20	20	20	60	120	

Tablo 2'de görüldüğü üzere, 9. ve 10. sınıf öğrencileri en fazla **kavrama** basamağına yönelik soru sormuşlardır. Bunu **uygulama, analiz ve bilgi** basamakları izlemiştir. Bu kanıt/materyal için her iki sınıf düzeyinde de **sentez** basamağına

yönelik soru sorulmuştur. Özellikle 10. Sınıflarda **belirsiz** yani ne sormak istediği belli olmayan soruların olması dikkat çekicidir. Kanıt I'e yönelik olarak sınıf düzeyi açısından özellikle **analiz** basamağına yönelik olarak 9. Sınıflar lehine bir farklılaşma söz konusudur. Bununla birlikte 9. Sınıflar **bilgi** basamağına yönelik olarak da daha fazla soru sormuşlardır. Kanıt I'e yönelik olarak kız öğrenci sayısının fazla olması da göz önünde bulundurularak taksonominin üst basamaklarına yönelik sorulan sorular açısından kızlar lehine bir farklılaşma söz konusudur.

Tablo 3

Bloom'un Bilişsel Taksonomisi'ne Göre Kanıt II: Kurgan'a İlişkin Bulgular

		Kanıt II: Kurgan								Genel Toplam
		9. Sınıf				10. Sınıf				
		1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	
Bilgi	Kız	4	6	4	14	2	1	1	4	18
	Erkek	2	6	2	10	-	-	1	1	11
	Toplam	6	12	6	24	2	1	2	5	29
Kavrama	Kız	7	5	5	17	5	4	2	11	28
	Erkek	6	1	4	11	6	7	1	14	25
	Toplam	13	6	9	28	11	11	3	25	53
Uygulama	Kız	-	1	2	3	1	2	1	4	7
	Erkek	-	-	-	-	1	1	4	6	6
	Toplam	-	1	2	3	2	3	5	10	13
Analiz	Kız	1	-	-	1	2	-	2	4	5
	Erkek	-	-	1	1	-	-	-	-	1
	Toplam	1	-	1	2	2	-	2	4	6
Sentez	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	Kız	-	-	-	-	1	-	1	2	2
	Erkek	-	1	-	1	-	-	1	1	2
	Toplam	-	1	-	1	1	-	2	3	4
Boş	Kız	-	-	1	1	1	5	5	11	12
	Erkek	-	-	1	1	1	-	1	2	3
	Toplam	-	-	2	2	2	5	6	13	15
Toplam		20	20	20	60	20	20	20	60	120

Tablo 3.'de görüldüğü üzere Kanıt II'ye yönelik olarak öğrenciler bir önceki kanıtta olduğu gibi yine en fazla **kavrama** basamağında sorular sormuşlardır. Bunu

bilgi ve uygulama basamakları izlemiştir. Bu kanıt için özellikle 10. Sınıflarda **boş** kategorisinde fazlalığın olması dikkat çekicidir. Kanıt II, 9. Sınıf konularına yönelik bir materyal olmasına rağmen sınıf düzeyi açısından 10. Sınıflar lehine bir farklılaşma söz konusudur. İlk iki basamakta 9. Sınıflar daha ağırlıklı olarak soru sormuşlarken, daha üst basamaklarda 10. Sınıflar ağırlıklıdır. Cinsiyet açısından 9. Sınıflarda kız öğrenci sayısının fazla olmasına dayalı olarak **analiz** basamağı dışında tüm basamaklarda kız öğrencilerin ağırlıklı olarak soru sordukları görülmektedir. 10. Sınıflarda ise kız öğrenci sayısı yine fazla olmasına karşın özellikle **kavrama ve uygulama** basamaklarında erkek öğrencilerin ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Tablo 4

Bloom'un Bilişsel Taksonomisi'ne Göre Kanıt III: Bereketli Hilal'e İlişkin Bulgular

		Kanıt III: Bereketli Hilal								
		9. Sınıf				10. Sınıf				Genel Toplam
		1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	
Bilgi	Kız	6	3	3	12	4	-	-	4	16
	Erkek	1	3	5	9	3	1	-	4	13
	Toplam	7	6	8	21	7	1	-	8	29
Kavrama	Kız	1	1	3	5	2	5	3	10	15
	Erkek	7	2	1	10	3	6	6	15	25
	Toplam	8	3	4	15	5	11	9	25	40
Uygulama	Kız	-	-	-	-	1	3	-	4	4
	Erkek	-	-	-	-	1	-	1	2	2
	Toplam	-	-	-	-	2	3	1	6	6
Analiz	Kız	1	1	2	4	2	-	-	2	6
	Erkek	-	1	-	1	-	-	-	-	1
	Toplam	1	2	2	5	2	-	-	2	7
Sentez	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	Kız	3	6	1	10	3	1	1	5	15
	Erkek	-	2	1	3	1	1	1	3	6
	Toplam	3	8	1	13	4	2	2	8	21
Boş	Kız	1	1	3	5	-	3	8	11	16
	Erkek	-	-	1	1	-	-	-	-	1
	Toplam	1	1	4	6	-	3	8	11	17
Toplam		20	20	20	60	20	20	20	60	120

Tablo 4'te görüldüğü üzere, Kanıt III'e yönelik olarak öğrenciler diğer kanıtlarda olduğu gibi yine **kavrama** basamağında sorular sormuşlardır. Bunu **bilgi**

ve uygulama basamakları takip etmiştir. Ancak özellikle **belirsiz ve boş** kategorilerinin sayılarının yüksek olması dikkat çekicidir. Öğrenciler tam tanımlayamadıkları, ne olduğunu anlayamadıkları kanıta dair soru sormada zorluk yaşamışlardır. Bu materyal için 9. Sınıflar **bilgi ve analiz** basamaklarında ağırlıklı iken, 10. Sınıflar **kavrama ve uygulama** basamaklarında ağırlıklıdır. Cinsiyet açısından bakıldığında Kanıt III'e yönelik olarak kız öğrencilerin fazla olmasının da etkisiyle **kavrama** basamağı dışında tüm kategorilerde kız öğrenciler ağırlıklıdır.

Tablo 5

Bloom'un Bilişsel Taksonomisi'ne Göre Kanıt IV: Asafname'ye İlişkin Bulgular

		Kanıt IV: Asafname								
		9. Sınıf				10. Sınıf				Genel Toplam
		1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	
Bilgi	Kız	3	4	1	8	3	-	-	3	11
	Erkek	4	3	5	12	-	-	2	2	14
	Toplam	7	7	6	20	3	-	2	5	25
Kavrama	Kız	5	4	3	12	2	4	2	8	20
	Erkek	2	3	1	6	1	-	1	2	8
	Toplam	7	7	4	18	3	4	3	10	28
Uygulama	Kız	-	-	1	1	2	4	2	8	9
	Erkek	-	-	-	-	3	2	-	5	5
	Toplam	-	-	1	1	5	6	2	13	14
Analiz	Kız	2	4	2	8	2	1	3	6	14
	Erkek	1	2	1	4	1	4	2	7	11
	Toplam	3	6	3	12	3	5	5	13	25
Sentez	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	Kız	2	-	3	5	2	1	-	3	8
	Erkek	1	-	-	1	2	1	-	3	4
	Toplam	3	-	3	6	4	2	-	6	12
Boş	Kız	-	-	2	2	1	2	5	8	10
	Erkek	-	-	1	1	1	1	3	5	6
	Toplam	-	-	3	3	2	3	8	13	16
Toplam		20	20	20	60	20	20	20	60	120

Tablo 5.'e göre, Kanıt IV'e yönelik olarak sorulan sorular yine **kavrama** basamağında yoğunlaşmıştır. Üst basamaklara yönelik soru sorma bakımından sınıf düzeyi açısından belirgin bir farklılık göze çarpmaktadır. 9. Sınıflar **bilgi ve kavrama**

basamağında ağırlıklı iken, **uygulama ve analiz** basamaklarında 10. Sınıflar ağırlıklıdır. Sınıf düzeyi açısından 10. Sınıflar lehine bir farklılaşma söz konusudur. Cinsiyet açısından ise kızlar lehine bir farklılaşma söz konusudur. Bu farklılaşma özellikle **bilgi** basamağında erkek öğrenci sayısının az olmasına rağmen erkek öğrencilerin yazdıkları soruların ağırlıklı olmasının etkisi vardır.

Tablo 6

Bloom'un Bilişsel Taksonomisi'ne Göre Kanıt V: Avrupa Haritası'na İlişkin Bulgular

		Kanıt V: Avrupa Haritası								Genel Toplam
		9. Sınıf				10. Sınıf				
		1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	
Bilgi	Kız	6	6	6	18	3	4	2	9	27
	Erkek	5	4	5	14	2	3	1	6	20
	Toplam	11	10	11	32	5	7	3	15	47
Kavrama	Kız	3	3	3	9	3	1	2	6	15
	Erkek	2	2	1	5	2	1	1	4	9
	Toplam	5	5	4	14	5	2	3	10	24
Uygulama	Kız	-	1	-	1	1	2	1	4	5
	Erkek	-	1	-	1	3	-	-	3	4
	Toplam	-	2	-	2	4	2	1	7	9
Analiz	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	1	-	1	1	2	1	4	5
	Toplam	-	1	-	1	1	2	1	4	5
Sentez	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	Kız	2	2	2	6	1	-	-	1	7
	Erkek	1	-	-	1	-	-	1	1	2
	Toplam	3	2	2	7	1	-	1	2	9
Boş	Kız	1	-	1	2	4	5	7	16	18
	Erkek	-	-	2	2	-	2	4	6	8
	Toplam	1	-	3	4	4	7	11	22	26
Toplam		20	20	20	60	20	20	20	60	120

Tablo 6'ya göre, Kanıt V'e yönelik sorulan sorular **bilgi** basamağında yoğunlaşmıştır. Bunu **kavrama, uygulama ve analiz** basamakları izlemiştir. Özellikle 10. sınıflar bu kanıtta çok fazla boş bırakmışlardır. **Boş** kategorisinin fazlalığı dikkat çekicidir. Bu materyalde 9. Sınıflar ağırlıklı olarak **bilgi ve kavrama** basamaklarına yönelik soru sorarlarken, 10. Sınıflar çok fazla boş bırakmalarına rağmen ağırlıklı olarak **uygulama ve analiz** basamaklarına yönelik soru sormuşlardır. Bu anlamda

10. Sınıflar lehine bir farklılaşmanın olduğu söylenebilir. Cinsiyet açısından ise belirgin bir farklılık söz konusu değildir.

Tablo 7

Bloom'un Bilişsel Taksonomisi'ne Göre Kanıt VI: Elçi'ye İlişkin Bulgular

		Kanıt VI: Elçi								Genel Toplam
		9. Sınıf				10. Sınıf				
		1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	1 Soru	2 Soru	3 Soru	Toplam	
Bilgi	Kız	1	2	3	6	1	1	-	2	8
	Erkek	-	1	1	2	-	-	-	-	2
	Toplam	1	3	4	8	1	1	-	2	10
Kavrama	Kız	9	8	6	23	8	6	6	20	43
	Erkek	8	7	5	20	7	7	5	19	39
	Toplam	17	15	11	43	15	13	11	39	82
Uygulama	Kız	-	1	1	2	-	1	-	1	3
	Erkek	-	-	1	1	-	-	2	2	3
	Toplam	-	1	2	3	-	1	2	3	6
Analiz	Kız	1	-	1	2	3	3	2	8	10
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	1	-	1	2	3	3	2	8	10
Sentez	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	Kız	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boş	Kız	1	1	1	3	-	1	4	5	8
	Erkek	-	-	1	1	1	1	1	3	4
	Toplam	1	1	2	4	1	2	5	8	12
Toplam		20	20	20	60	20	20	20	60	120

Tablo 7'ye göre, Kanıt VI'ya yönelik sorular çok büyük bir farkla **kavrama** basamağında yoğunlaşmıştır. Bunu eşit sayıda olarak **bilgi ve analiz**, sonrasında da **uygulama** basamağı izlemiştir. Sınıf düzeyi açısından **bilgi** basamağına dâhil soru sayısının az olması, **analiz** basamağına dâhil soru sayısının fazla olması sebebiyle 10. Sınıflar lehine bir farklılaşma söz konusudur. Cinsiyet açısından birbirine yakın sonuçlar söz konusuysa da özellikle **analiz** basamağında kız öğrenciler lehine bir farklılaşma söz konusudur.

Tablo 8

Nichol'ün Soru Türlerine Göre Kanıt I: Sümer Kanunlarına İlişkin Bulgular

Kanıt I: Sümer Kanunları							
	9. Sınıf			10. Sınıf			Genel Toplam
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam	
Veri Anımsama	3	2	5	-	1	1	6
Adlandırma	1	-	1	-	-	-	1
Gözlem	1	8	9	4	6	10	19
Mantık	5	5	10	4	1	5	15
Kuramsal	7	6	13	13	8	21	34
Duyuşsal	2	-	2	-	-	-	2
Hipotez Oluşturma	4	-	4	3	-	3	7
Problem Çözme	6	2	8	6	3	9	17
Kanıt Sorgulama	1	-	1	-	-	-	1
Sentez	-	1	1	-	1	1	2
Kapalı	-	-	-	-	-	-	-
Kontrol	-	-	-	1	-	1	1
Belirsiz	4	-	4	3	4	7	11
Boş	2	-	2	2	-	2	4
Toplam	36	24	60	36	24	60	120

Tablo 8'e göre, Kanıt I'e yönelik soruların sorular Nichol'ün soru türlerine göre **kuramsal** kategorisinde yoğunlaşmıştır. Bunu **gözlem, problem çözme ve mantık** soruları izlemektedir. Dikkat çekici bir nokta **kuramsal** sorular daha çok erkek öğrenciler tarafından sorulmuşken, **duyuşsal** soruların kız öğrenciler tarafından sorulmasıdır. Bu açıdan cinsiyet farkının soru çeşitlerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle kaynağın içeriğinde kadınlara yönelik hükümlerin geçiyor olması kız öğrencileri bu yönde duyuşsal sorulara yönlendirmiş olabilir.

Tablo 9

Nichol'ün Soru Türlerine Göre Kanıt II: Kurgan'a İlişkin Bulgular

Kanıt II: Kurgan							
	9. Sınıf			10. Sınıf			Genel Toplam
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam	
Veri Anımsama	5	2	7	3	-	3	10
Adlandırma	7	3	10	1	6	7	17
Gözlem	2	5	7	2	2	4	11
Mantık	14	6	20	10	8	18	38
Kuramsal	5	3	8	1	2	3	11
Duyuşsal	-	-	-	-	-	-	-
Hipotez Oluşturma	-	-	-	1	1	2	2

Problem Çözme	-	1	1	3	-	3	4
Kanıt Sorgulama	1	-	1	1	2	3	4
Sentez	-	-	-	-	-	-	-
Kapalı	-	-	-	-	-	-	-
Kontrol	1	2	3	1	-	1	4
Belirsiz	-	1	1	2	1	3	4
Boş	1	1	2	11	2	13	15
Toplam	36	24	60	36	24	60	120

Tablo 9'a göre, Kanıt II'ye yönelik sorulan sorular **mantık** kategorisinde yoğunlaşmıştır. Her iki sınıf düzeyinde de bu kategori ağırlık kazanmıştır. Bu kategoriye **adlandırma, gözlem kuramsal ve veri anımsama** takip etmektedir. Cinsiyet açısından belirgin bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 10

Nichol'un Soru Türlerine Göre Kanıt III: Bereketli Hilal'e İlişkin Bulgular

	Kanıt III: Bereketli Hilal						
	9. Sınıf			10. Sınıf			Genel Toplam
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam	
Veri Anımsama	3	3	6	3	4	7	13
Adlandırma	1	1	2	-	2	2	4
Gözlem	4	7	11	1	2	3	14
Mantık	8	9	17	6	6	12	29
Kuramsal	1	-	1	1	1	2	3
Duyuşsal	-	-	-	-	-	-	-
Hipotez Oluşturma	-	-	-	-	3	3	3
Problem Çözme	-	-	-	-	-	-	-
Kanıt Sorgulama	4	-	4	7	3	10	14
Sentez	-	-	-	-	-	-	-
Kapalı	-	-	-	-	-	-	-
Kontrol	-	-	-	2	-	2	2
Belirsiz	9	3	12	5	3	8	20
Boş	5	1	6	11	-	11	17
Toplam	36	24	60	36	24	60	120

Tablo 10'a göre, Kanıt III'e yönelik sorulan sorular **mantık** kategorisinde ağırlık kazanmıştır. Bu kategoriye **kanıt sorgulama, gözlem ve veri anımsama** izlemektedir. **Mantık ve gözlem** sorularında 9. Sınıflar, **kanıt sorgulama** sorularında 10. Sınıflar lehine bir farklılaşma söz konusudur. Cinsiyet bakımından belirgin bir farklılaşma göze çarpmamaktadır.

Tablo 11

Nichol'ün Soru Türlerine Göre Kanıt IV: Asafname'ye İlişkin Bulgular

	Kanıt IV: Asafname						Genel Toplam
	9. Sınıf			10. Sınıf			
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam	
Veri Anımsama	6	5	11	2	1	3	14
Adlandırma	-	-	-	-	-	-	-
Gözlem	2	8	10	1	2	3	13
Mantık	1	1	2	8	1	9	11
Kuramsal	11	4	15	3	3	6	21
Duyuşsal	1	-	1	-	-	-	1
Hipotez Oluşturma	3	1	4	5	2	7	11
Problem Çözme	5	1	6	6	7	13	19
Kanıt Sorgulama	-	2	2	-	-	-	2
Sentez	-	-	-	-	-	-	-
Kapalı	-	-	-	-	-	-	-
Kontrol	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	5	1	6	3	3	6	12
Boş	2	1	3	8	5	13	16
Toplam	36	24	60	36	24	60	120

Tablo 11'e göre, Kanıt IV'e yönelik sorulan sorularda **kuramsal** soru kategorisi ağırlıklıdır. Bu ağırlık 9. Sınıflardan kaynaklanmaktadır. 10. Sınıflar için en fazla **problem çözme** soruları sorulmuştur. 9. Sınıflar için **kuramsal** soruları **veri anımsama ve gözlem** soruları izlemektedir. 10. Sınıflar için **problem çözme** sorularını ise **mantık ve hipotez oluşturma** soruları izlemektedir. Bu anlamda sınıf düzeyi açısından farklılaşmalar söz konusudur. Bu kanıtta dikkat çekici bir husus olarak **duyuşsal** sorunun da sorulmuş olmasıdır. Cinsiyet bakımından ise belirgin bir farklılık söz konusu değildir.

Tablo 12

Nichol'ün Soru Türlerine Göre Kanıt V: Avrupa Haritasına İlişkin Bulgular

	Kanıt V: Avrupa Haritası						Genel Toplam
	9. Sınıf			10. Sınıf			
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam	
Veri Anımsama	8	11	19	6	5	11	30
Adlandırma	1	-	1	-	-	-	1
Gözlem	8	1	9	1	2	3	12
Mantık	5	7	12	8	-	8	20
Kuramsal	6	1	7	3	7	10	17
Duyuşsal	-	-	-	-	-	-	-

Hipotez Oluşturma	-	-	-	-	-	-	-
Problem Çözme	-	-	-	-	-	-	-
Kanıt Sorgulama	-	1	1	1	3	4	5
Sentez	-	-	-	-	-	-	-
Kapalı	-	-	-	-	-	-	-
Kontrol	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	4	3	7	1	1	2	9
Boş	2	2	4	16	6	22	26
Toplam	36	24	60	36	24	60	120

Tablo 12'ye göre, Kanıt V'e yönelik sorulan sorular **veri anımsama** kategorisinde ağırlıklıdır. Bu kategoriyi **mantık, kuramsal ve gözlem** soruları izlemektedir. **Veri anımsama, gözlem ve mantık** sorularında 9. Sınıflar ağırlıklı iken, **kuramsal** sorularda 10. Sınıflar ağırlıklıdır. Cinsiyet açısından belirgin bir farklılık gözlenmemektedir.

Tablo 13

Nichol'ün Soru Türlerine Göre Kanıt VI: Elçi'ye İlişkin Bulgular

	Kanıt VI: Elçi						
	9. Sınıf			10. Sınıf			Genel Toplam
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam	
Veri Anımsama	6	-	6	2	2	4	10
Adlandırma	12	9	21	3	9	12	33
Gözlem	3	1	4	3	2	5	9
Mantık	7	10	17	7	7	14	31
Kuramsal	3	3	6	5	3	8	14
Duyuşsal	-	-	-	-	-	-	-
Hipotez Oluşturma	1	-	1	2	-	2	3
Problem Çözme	1	-	1	4	-	4	5
Kanıt Sorgulama	-	-	-	1	1	2	2
Sentez	-	-	-	-	-	-	-
Kapalı	-	-	-	1	-	1	1
Kontrol	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	-	-	-	-	-	-	-
Boş	3	1	4	5	3	8	12
Toplam	36	24	60	36	24	60	120

Tablo 13'e göre, Kanıt VI'ya yönelik sorulan sorular 9. sınıflar için **adlandırma** ardından **mantık, veri anımsama ve kuramsal** sorularda yoğunlaşmış iken, 10. Sınıflar için **mantık, adlandırma ve kuramsal** sorularda yoğunlaşmıştır. Cinsiyet açısından ise belirgin bir farklılık gözlenmemektedir.

Tartışma

Öğrencilerin tarihsel kaynaklara ilişkin sorma becerileri incelendiğinde genellikle kavrama basamağına ait soruların ağırlıklı olarak sorulduğu görülmüştür. Kavrama basamağından sonra en çok bilgi basamağına yönelik soru üretildiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulguların daha önceki araştırma sonuçları ile benzer sonuçlara ulaştığı tespit edilmiştir. Genç (2006), Aydemir ve Çiftçi (2008), Kılıç (2010) ve Aslan'ın (2011) öğrenciler ve öğretmen adaylarının sorularını inceledikleri araştırmalarındaki bulgular bu durumu destekler niteliktedir. Bu araştırmaların ortak sonucu, öğretmen adayları ve öğrencilerin alt düzey düşünme becerisine sahip oldukları gerçeğidir. Yapılan bu araştırmalar neticesinde dikkat çeken husus öğretmen, öğretmen adayı ve öğrencilerin hepsinde üst düzey soru sorma yeteneğinin olmaması veya zayıf olmasıdır. Bu gruplar arasında farklılaşma beklenirken beklenenin tam tersi sonuçlara ulaşılmış olması, öğretim sürecinde öğretmenlerin kaliteli sorular sormadığı ve buna bağlı olarak da öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerinin gelişemediği sonucuna varılabilir. Sınıf ortamı ve öğrenme ortamı öğrencinin, özgür, sorgulayıcı ve yaratıcı olabilmesine ortam hazırlamadığı sürece öğrencilerden eleştirel bakış açısı geliştirmelerini ve soru sorarak kendilerini geliştirmeleri beklenmemelidir. Tarih programının amaçlanan hedeflere ulaşabilmesi adına öğretmenlerin ve temel kaynak olan ders kitaplarının, soru sorma biçim ve düzeylerinin geliştirilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması şarttır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin özellikle yazılı kaynaklara ilişkin daha kolay ve kaliteli soru sormaları yazılı kaynaklarla yaygın olarak karşılaşmış olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bilgi basamağına ait fazla soru sorulmamış olması öğrencilerin; düşünerek ve ezbere dayalı kalıplaşmış sorulardan uzak durduklarını ortaya çıkarmıştır. Soru sormak bilişsel bir faaliyettir. Sorulan soruların analiz ve sentez düzeyine ulaşmış olabilmesi için, bireylerin yaşı ve zihinsel gelişim düzeylerinin de artmış olması gerekmektedir. Soyut, karmaşık fikirlerin veya sorunların üstesinden gelebilmek, çok yönlü ve eleştirel bir yaklaşımla olayları ele almak için zihnen gelişmiş olmak gereklidir. Bu araştırma ile 9. ve 10. Sınıf öğrencilerinin yaş ve sınıf düzeylerine paralel olarak, tarihsel kaynaklara yönelik sordukları soruların kalitesinde farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Ancak öğrencilerin yaşları ve sınıf seviyeleri dikkate alındığında, üst düzey düşünme becerilerinin

gelişmediği anlaşılmaktadır. Bunlara ek olarak öğrencilerin dili kullanma yeteneklerinde bazı sıkıntıların olduğu söylenebilir. Nitekim 56 adet soru belirsiz olarak değerlendirilmiş, öğrencilerin bu sorularda ifade etmek istedikleri anlaşılamamıştır. Düşüncenin, yorumun ve ifade kabiliyetinin gelişebilmesi için, öğretmenlerin üzerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Aynı zamanda ders kitaplarında çeşitli amaçlarla sorulan soruların da alt düşünme basamağından en üst basamağı kapsayacak nitelikte sorular sorması ve ders içi etkinlikler düzenlemesi gerekmektedir.

Sonuç

Kanıt V dışında tüm materyallerde en fazla soru **kavrama** basamağına ait olmuştur. Kanıt V'te ise **bilgi** basamağı ağırlıklıdır. Kanıt V'in çok fazla bilgi ve renk içeren karmaşık bir harita olması öğrencileri bu kategoriye yöneltmiş olabilir. Tüm materyallerde 10. Sınıflar, 9. Sınıflara göre **bilgi** basamağında daha az soru sormuşlardır. Bunun yanı sıra Kanıt I ve Kanıt III dışında diğer materyallerde 10. Sınıflar daha üst basamaklara yönelik sorular sormuşlardır.

Sırasıyla Kanıt V, Kanıt III, Kanıt IV, Kanıt II ve Kanıt VI'da çok fazla boş bırakılan sorular olmuştur. Bunların çoğunluğu da 10. Sınıflar tarafından bırakılmıştır. Buna rağmen 10. Sınıflar materyallerin çoğunda daha üst basamaklara yönelik sorular sormuşlardır. Buna dayanarak sınıf düzeyinin bilişsel bakımdan taksonomide daha iyi sorular sorma anlamında farklılık oluşturduğu söylenebilir.

Sentez basamağına ilişkin 9. Ve 10. Sınıflarda sadece birer soru sorulmuş ve bu soruların ikisi de Kanıt I'e yönelik olarak ve erkek öğrenciler tarafından sorulmuştur. Genel olarak materyallere bakıldığında Kanıt I ve Kanıt IV'te gibi yazılı metinlere ilişkin daha üst düzey sorular sorulmuştur. Buna göre materyalin öğrencilerin soru sormaları üzerinde bir farklılık ortaya koyduğu söylenebilir. Bu öğrencilerin yazılı metinlere daha alışkın olmalarından kaynaklanabileceği gibi, öğrencilere verilen diğer materyallerin dilinden ve niteliklerinden de kaynaklanmış olabilir.

Belirsiz kategorisine giren sorular da öğrenciler karmaşık bir soru oluşturmaya çalışmış ancak cümleyi tam olarak kuramamış ve ne sormak istedikleri net bir şekilde anlaşılmayan sorular oluşmuştur. Bu sorulara bakıldığında öğrencilerin daha

karmaşık ve kompleks sorular kurmaya çalıştıkları, ancak üst düzey soru sorma konusundaki eksiklikleri ya da ifade konusundaki eksikliklerinden kaynaklandığı düşünülen ve anlaşılamayan sorular ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bloom'un taksonomisine göre cinsiyet bakımından materyallere ilişkin bazı farklılıklar ortaya çıksa da genel olarak büyük bir farklılığın olduğu söylenemez.

Nichol'un soru türleri bakımından öğrencilerin soruları Bloom taksonomisindeki durumlarına uygun olarak **kavrama** basamağıyla eş değer ve paralel olan **kuramsal, mantık, kanıt sorgulama** gibi kategorilerde ve **bilgi** basamağıyla bağlantılı olarak da **veri anımsama, gözlem** gibi kategorilerde yoğunlaşmıştır. Soru türlerine göre cinsiyet bakımından çok belirgin, büyük farklılıklar tespit edilmemiştir. Elde edilen sonuçlara göre bazı önerilerde bulunulabilir.

1. Tarih programlarından başlayarak, programda yer alan ders içi etkinliklerinde ve ders kitaplarında hem öğrencilere yönelik soruların kalitesi artırılabilir hem de öğrencilerin soru sormalarına fırsat verici düzenlemeler yapılabilir.

2. Öğretmenler, öğrencilere yazılı ve görsel kaynaklar üzerinde çalışma fırsatı sunarak, öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olmaları sağlanabilir.

3. Sorgulamak ve soru sormak sadece zihinsel bir beceri değildir. Aynı zamanda dilsel bir etkinliğin sonucudur. Bu bakımdan öğrencilerin dilsel ve edebi yönlerinin geliştirilmesi için diğer derslerle ve öğretmenlerle işbirliği yapılarak, öğrencilerin düşünce üretmeleri ve ifade yetenekleri geliştirilebilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K.Ü. (2004). *Aktif öğrenme*. 6. baskı. İzmir: Eğitim Dünyası.
- Aslan, C. (2011). Soru sorma becerilerini geliştirmeye dönük öğretim uygulamalarının öğretmen adaylarının soru oluşturma becerilerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 36 (160), 236-249.
- Aydemir, Y. ve Çiftçi, Ö. (2008). Edebiyat öğretmeni adaylarının soru sorma becerileri üzerine bir araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. V/II: 103-115.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. 2. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Büyükalın, S. F. (2004). *Öğretmenler için soru sorma sanatı*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Çepni, S., Bayrakçeken, S., Yılmaz, A., Yücel, C., Semerci, Ç., Köse, E., Sezgin, F., Demircioğlu, G. & Gündoğdu, G. (2007). *Ölçme ve değerlendirme* (1. Baskı). Ankara: PegemA.
- Genç, A. (2006). *Ortaöğretim coğrafya derslerinde öğrencilerin soru sorma becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çolak, K. ve Demircioğlu, İ.H. (2010). Tarih dersi sınav sorularının bloom taksonomisi'nin bilişsel alan düzeyi açısından sınıflandırılması. *MEB Dergisi*, Sayı: 187.
- Drie, J.V. & Boxtel, C.V. (2008). Historical reasoning: towards a framework for analyzing students' reasoning about the past. *Education Psychological Review*. 20:87–110. DOI: 10.1007/s10648-007-9056-1
- Öztürk, C. (2005). *İlk ve orta öğretim kurumlarında türkiye cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri*, Haz. M. Saray, H. Tosun. Ankara: ATAM.
- Kılıç, D. (2010). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konuları ile ilgili soru sorma becerilerinin bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Koray, Ö, Altunçekiç, A. ve Yaman, S. (2002). Fen bilgisi öğretmenlerinin soru sorma becerilerinin Bloom taksonomisi'ne göre değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10/2: 317-324.
- Nichol, J. (2001). *Tarih öğretimi (Çev. Mustafa Safran)*. Ankara: Çağrı.
- Safran, M. (2002). Ortaöğretim kurumlarında tarih öğretiminin yapı ve sorunlarına ilişkin bir araştırma. *Türk Yurdu*, 22(175), ss.73-79.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim, öğrenme ve öğretim – kuramdan uygulamaya*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
- Şenses, A. (2008). İlköğretim 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki soruların kapsam-geçerlik ve Bloom taksonomisi'ne göre analizi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, A. (2008). Tarih öğretiminde sorgulamacı yaklaşım çerçevesinde soru sorma becerisi ve lise tarih ders kitaplarının durumu. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5:1 (Erişim: <http://www.insanbilimleri.com> 20 Mart 2010).
- Şimşek, H. ve Yıldırım A. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yeşil, R. ve Özbek, R. (2008). Sosyal alanlar eğitimi bölümlerindeki “branş” öğretim elemanlarının sorulardan yararlanma yeterlikleri (Fırat Üniversitesi örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 9, Sayı 3*,

Extended Summary

Aim of the study

In this study, determining the students' ability to ask questions about the historical materials in history lessons was aimed. The students' questions about the materials were evaluated by being categorized according to Bloom's Cognitive Taxonomy and Nichol's Question Types.

Method

Research model: the model of this research is descriptive survey model which is one of the descriptive research types.

Subjects of the study: The study group of this research is the 9th and the 10th grade students. In total, 40 students' questions were evaluated within the scope of this research. In each class, 12 girls and 8 boys, in total 20 students filled in the questionnaire they were given.

Data collection instruments: For the research, total 6 different forms consisting of 2 texts, 2 pictures and 2 maps, 3 of which were chosen from the 9th grade history subjects and 3 of which were chosen from the 10th grade history subjects, were prepared. The students were expected to ask 3 questions about the materials on each page. In this regard, 720 questions of 40 students were evaluated within the scope of this research.

Data analysis: In this research, the data was analyzed with the content analysis technique which is one of the qualitative research methods. The questions of the students were examined and categorized within the context of Bloom's Cognitive Taxonomy and Nichol's Question Types.

Findings

In some of the questions, what the students meant was not clearly understood, and these questions were shown in the Ambiguous category. Additionally, there were questions that the students left blank. These were shown in the Blank category, as well. It was confirmed that questions about all the steps of Bloom's Taxonomy which are knowledge, comprehension, analysis, synthesis, and application were asked. Yet, the questions at the comprehension level were mostly asked. As for the Nichol's

Question Types, it was determined that the students mostly ask questions from the categories like theoretical, logic, evidence questioning.

Discussion

When students' ability to ask questions about the historical materials was examined, it was seen that questions at the comprehension level were mostly asked. Their being familiar with written resources commonly was thought as the reason for them to ask easier and more qualified questions especially about the written materials. Asking questions is a cognitive activity. In order for the questions to reach the analysis and synthesis levels, the age and the mental development level of the individual have to increase as well. In this research, it was found out that there was difference in quality of the questions about the evidence in parallel with the age and grade level of the 9th and the 10th grade students.

Conclusion

Students formed questions at the comprehension level in general. Only the questions about evidence were mainly at the knowledge level. The reason of this could be that the Evidence V was a complex map consisting of lots of information and colors. For all the materials, the 10th grade students asked less knowledge level questions than the 9th graders. The 10th grade students asked questions about the upper levels for most of the materials. On this basis, it can be stated that the grade level forms cognitive difference in terms of asking better questions in taxonomy.

As for the **Synthesis** level, only one question for each was asked at the 9th and the 10th grades. Looking at the materials in general, it was seen that the students asked upper level questions about the written texts like in Evidence I and Evidence IV. In terms of Nichol's Question Types, the questions of the students were centered at theoretical, logic, evidence questioning which is equal to comprehension and at data recalling, observation which is equal to knowledge in parallel with their level at Bloom's Taxonomy. As for the question types, no significant difference in terms of gender was determined.

EK 1. Tarihsel Materyallere İlişkin Soru Sorma Formu

Okulunuz:

Sınıfınız:

Cinsiyetiniz: Kız: [ ] Erkek:[ ]

I

Aşağıda Sümer Esnunna Kanunları'ndan bazı maddeler verilmiştir:

Eğer bir adamın bir adamdan hiç alacağı yoksa (buna rağmen) adamın kadın kölesine haciz kor ve haczettğini evinde alıkor ve ölümüne sebep olursa kölenin sahibine 2 kadın köle edeyecektir.

Eğer hiçbir alacağı yoksa, fakat muskenum'un karısı veya oğlunu haczederse ve onu evinde alıkor, ölümüne sebep olursa bu bir can davasıdır, haczi yapan kimse ölecektir.

Eğer bir adam kayın pederinin evine seslendiyse (görüşmek üzere) fakat (kayınpeder) ona haksız muamele ettiyse kızını başka bir adama verdiyse kızın babası aldığı başlığı 2 kat (olarak) ödeyecektir.

Eğer bir adam, bir adamın kızını anasına babasına sormaksızın ve anasına babasına sözleşme özeti ve sözleşme yapmaksızın alırsa (kız) adamın evinde bir yıl otursa dahi onun karısı değildir.

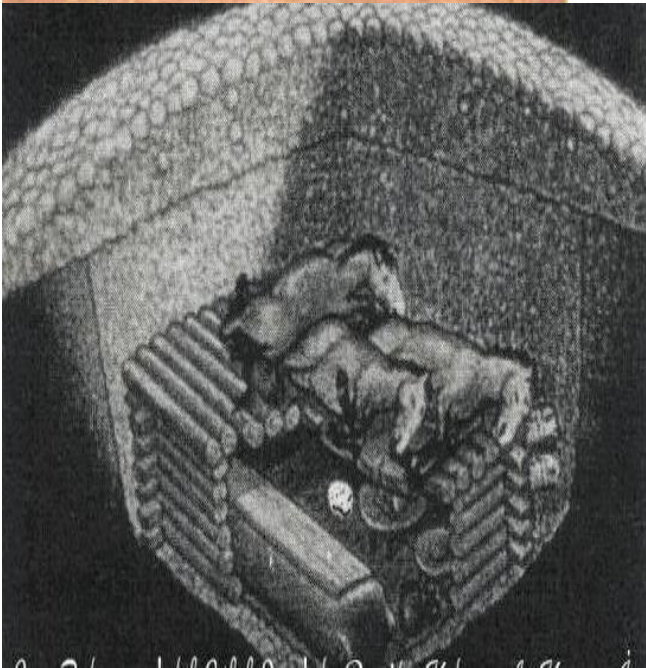
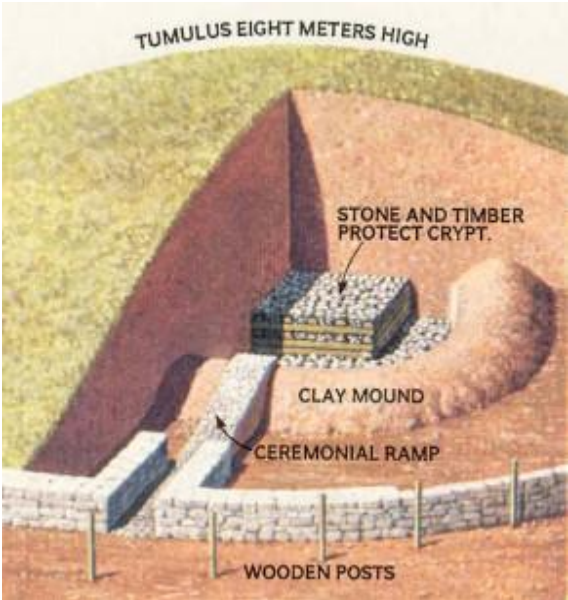
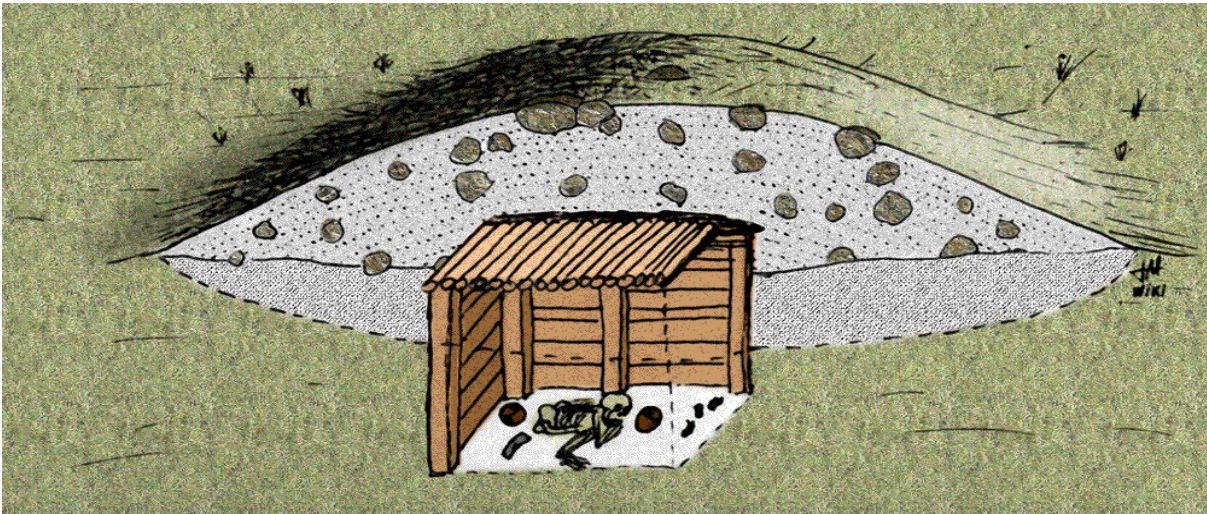
Yukarıdaki maddeleri inceleyiniz ve aşağıya bu maddelere ilişkin 3 soru yazınız.

1.

2.

3.

II

Yukarıdaki resimleri inceleyiniz ve aşağıya bu resimlere ilişkin 3 soru yazınız.

1.

2.

3.

III

Yukarıdaki ve yandaki iki haritayı inceleyiniz ve aşağıya bu haritalarla ilgili 3 soru yazınız.

- 1.
- 2.
- 3.

IV

Yukarıdaki haritayı inceleyiniz ve aşağıya bu haritayla ilgili 3 soru yazınız.

1.

2.

3.

v

Aşağıda 1540'lı yıllarda Lütü Paşa'nın yazdığı "Asafname" adlı eserden alıntı yapılmıştır.

"Veziriazam, askerlerine tedbirli ve dediğini yaptıran kimseleri ağa, akıl ve idrak sahibi kimseleri de katip tayin etmeye çalışmalıdır. Çünkü kul sağlam olmayınca sadrazam ve devletin ileri gelenleri rahat edemezler. Veziriazamlar, azledilmekten o kadar korkmamalıdır, uygun olmayan bir iş yapmaktansa, azledilmeyi tercih edip halk arasında beğenilmek daha iyidir."

"Sadrazam olanlar, divanda olan makam sahiplerine ve ulemadan olan marifet erbabına saygı gösterip iltifat ederek, parmakla gösterilir hale getirip gönüllerini kazanmalıdır. Makam sahipleri ile divan ehlini kendinden başkasının hükmü altına sokmamalıdır... Gerek ruzname, gerek muhasebe, gerekse diğer hizmetlerde çalışan katiplerin rütbe ve derecelerine dikkat edip, yazı işlerinden hiç anlamayan ehliyetsiz kimselere bu görevleri düşürmemek gerek."

Yukarıdaki metni okuyup inceleyiniz ve aşağıya bu metinle ilgili 3 soru yazınız.

1.

2.

3.

VI

Yukarıdaki resmi inceleyiniz ve aşağıya resimle ilgili 3 soru yazınız.

1.

2.

3.